

2026-05-07

REMISSVAR
Fi2026/00577

Finansdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Belägg för broms? Åtgärder för starkare incitament till lägre kommunalskattesatser (SOU 2026:20)

SmåKom är en nationell organisation för små kommuner. Vi har för närvarande 79 medlemmar, vilka består av de till befolkningstalet mindre, men ofta till ytan större, kommunerna i Sverige. Samtliga av våra medlemskommuner har färre än 15 000 invånare. Vårt remissvar utgår från hur förslagen kan komma att påverka våra medlemmar.

SmåKom tackar för förtroendet att lämna synpunkter på utredningen och dess förslag.

SmåKom **avstyrker** samtliga förslag om skattebroms och skattesänkarpremie.

Kommentarer om förslaget om skattebroms:

- SmåKom anser att förslaget är en inskränkning i den kommunala självstyrelsen och i den kommunala beskattningsrätten.
- Beslut om skattenivå fattas av folkvalda i kommunfullmäktige baserat på lokala prioriteringar. Att staten inför ekonomiska sanktioner mot kommuner som tvingas höja skatten för att upprätthålla välfärden undergräver det lokala demokratiska mandatet.
- Effekten av en skattehöjning varierar kraftigt beroende på kommunens skattekraft. Kommuner med svagare skatteunderlag behöver ofta höja skatten mer för att få samma intäktsökning som kommuner med stark skattekraft. Om dessa kommuner dessutom ska betala en avgift för att höja skatten finns en risk att skillnaderna i skattesats mellan kommuner ökar ytterligare.
- Beslut om skattehöjningar fattas inte lättvindigt utan är redan idag det alternativt som övervägs när andra vägar upplevs saknas. Att göra det mer kostsamt att höja skatten kommer att göra det ännu svårare för kommuner i en ekonomiskt tung situation att stärka finanserna.
- Den föreslagna skattebromsen blir i verkligheten en straffavgift för den som inte har något annat alternativ vilket kommer att öka skillnaden mellan mer och mindre välmående kommuner.

- Utredningen konstaterar att medelskattesatsen i kommunerna varit stabil under 2000-talet och att det inte finns någon entydig problembild. SmåKom anser att det därmed finns skäl att ifrågasätta om nyttan står i proportion till ingreppet.

Kommentarer om förslaget om skattesänkarpremie:

- För många av SmåKoms medlemskommuner är möjligheten till skattesänkningar avlägset, om förslaget om skattesänkarpremie införs innebär det i praktiken att mindre kommuners ”straffavgifter” kommer att finansiera större kommuners skattesänkningar.
- Det finns en risk att låga kostnader premieras före hög kvalitet när staten går in och beslutar om restriktioner i den kommunala självstyrelsen. Det är skattebetalarna som ska avgöra vad som bör prioriteras i den egna kommunen.

Nedan övriga kommentarer om vissa av utredningens förslag och bedömningar.

Kommentarer om förslag om ändringar i Kommunallagen

- *Krav på att eftersträva hög effektivitet – i KL*
I KL finns redan krav på god ekonomisk hushållning samt beskrivning av vad detta innebär. För att uppnå en god ekonomiska hushållning förutsätter det nästan alltid att verksamheten bedrivs på ett ansvarsfullt och effektivt sätt. I utredningen konstateras att effektivitet är svårt att mäta i den kommunala verksamheten samt att man inte heller vill begränsa kommunernas rätt till att bedriva frivilliga verksamheter. Vad som då ska ses som effektivt och hur detta ska mätas kommer oavsett jämförande mätvärden bli en ren bedömningsfråga. Att ändra i Kommunallagen och ytterligare begränsa det kommunala självstyret anser SmåKom inte är skäligt.
- *Plan för kommunens eller regionens skattesatsnivå i KL*
SmåKom vill påminna om att kommunernas ekonomiska förutsättningar starkt påverkas av de stöd, krav och reformer som staten lägger på kommunerna. Eftersom dessa ofta är kortsiktiga, sena, lågt finansierade eller kostnadsdrivande ser vi inte någon logik i att staten kräver kommunerna på en långsiktig skatteplanering samtidigt som man försvårar en sådan planering.
- *Krav på motivering av höjningar av skattesatsen i budgeten i KL*
Vi anser att kravet på en motivering blir tandlöst och därför är en onödig inskränkning på det kommunala självstyret. I de fall en kommun höjer skatten med löftet att genomföra något specifikt, vilket hänt, så finns det en motivering. Om en kommun höjer för att kunna bedriva den verksamhet som kommunen har skyldighet till är detta ett motiv i sig. Att utredningen vill utkräva en förklaring för höjning men undanta detta krav vid en sänkning anser vi är märkligt. Även vid en sänkning bör man kunna kräva en förklaring om detta riskerar att resultera i en kvalitets eller serviceminskning för invånarna.

Kommentarer om utredningens bedömningar:

- *Staten bör lämna besked om nivån på statsbidragen för det kommande budgetåret tidigare än vad som sker i dag. En inriktning i fråga om statsbidragen kan exempelvis aviseras i vårpropositionen.* SmåKoms medlemskommuner vittnar ständigt om att det är högst angeläget att ges långsiktiga planeringsförutsättningar, nivån på statsbidragen är en faktor av stor betydelse när det kommer till detta. Vi anser att förslaget bör genomföras omgående.

- *Utvecklingen av den reala nivån på statsbidragen bör redovisas i budgetpropositionen.*

Vi är fullt eniga med utredningen om detta, tydlighet och transparens är nödvändigt för att kunna planera verksamheten. Det borde också vara ett krav att statsbidragen utvecklas realt, även i relation till ökade obligatoriska uppgifter.

- *Staten bör använda sig av färre riktade statsbidrag. Om de används bör de utformas på ett sätt som stöder en effektiv resursanvändning i kommunsektorn.*

I likhet med ett antal utredningar och rapporter, nu också i den här utredningen, påtalar SmåKom ständigt vikten av färre riktade statsbidrag. Det är ett tidskrävande arbete att ansöka om och återrapportera riktade statsbidrag. I de mindre kommunerna finns inte utrymmet att inordna tjänster vars enda uppgift är att göra bidragsansökningar. Det blir en orättvisa i detta kommuner emellan. Ytterligare ett problem är när statsbidragen utlyses sent under året och tiden blir knapp för att hinna söka och använda bidragen till det de är avsedda för, här saknas definitivt långsiktiga planeringsförutsättningar.

Dessutom anser SmåKom att det bör införas ett "golv" för hur lågt ett statsbidrag ska vara för att kunna användas inom det området det är avsett för. SmåKom föreslår att storleken på ett statsbidrag ska utgå ifrån den reella kostnaden för den verksamhet det är kopplat till i en mindre kommun. Utifrån den nivån kan statsbidraget sedan skalas upp för att anpassas till större kommuner, naturligtvis bör det därmed också införas ett maxtak. Att fördela statsbidrag utifrån dagens modell, per invånare, innebär i många fall att kommuner med under 10 000 invånare får löjeväckande låga bidrag som inte räcker att omsättas till den verksamhet de förväntas täcka.

- *En ökad möjlighet till avgiftsfinansiering av kommunala tjänster kan utgöra alternativ till skattehöjningar.*

SmåKom ställer sig försiktigt positiv till möjligheten till utökad avgiftsfinansiering. Risken är att både invånare och företag i kommuner med ett redan högt skattetryck blir ekonomiskt dubbelbesträffade om avgifterna för den kommunala servicen ska bli en väg för kommuner att kompensera sin ekonomiska situation.

- *Finansieringsprincipen behöver tillämpas fullt ut*
SmåKom tillstyrker bedömningen. Detta är en självklarhet för att ge kommunerna bästa förutsättningar att klara välfärdsuppdraget.
- *Förordningen om konsekvensutredningar behöver följas.*
SmåKom tillstyrker bedömningen. Idag är det allt för ofta som det saknas en fullständig konsekvensbedömning i flera utredningar. Ord som försumbara kostnader och marginella kostnader används utan att man har reflekterat över vad det innebär. I våra medlemskommuner finns mycket sällan kostnader som är försumbara eller marginella.
- *Oklara förväntningar och krav från staten leder till ökade kostnader*
SmåKom är enig med utredningen att det behöver bli tydligt vilka förväntningar och krav som är obligatoriska för kommunerna. Medvetenheten om perspektivträngsel och förväntningar behöver definitivt stärkas hos regeringen och de statliga myndigheterna.
- *Det behövs samlad information om kommunsektorns obligatoriska uppgifter*
SmåKom anser att det absolut skulle vara enklare att prioritera och effektivisera kommunens verksamhet om det fanns en samlad information om kommunsektorns obligatoriska uppgifter.

Dessutom anser vi att det behövs en översyn och upprensning bland de uppgifter kommunerna är ålagda idag, det finns med största sannolikhet en hel del uppgifter som inte längre är aktuella och skulle kunna plockas bort.

- *Ett system med konjunkturstabiliserande statsbidrag vid tillfälliga nedgångar i skatteunderlaget bör utredas*
SmåKom tillstyrker bedömningen att en utredning bör få i uppdrag att lämna förslag om ett system med ett garanterat statligt bidrag till kommunsektorn vid tillfälliga nedgångar i skatteunderlaget.

Avslutande kommentar

SmåKom anser att ett uppdaterat utjämningsystem skulle avhjälpa en del av den problematik som anges i direktiven för den här utredningen. Vi uppmanar regering och riksdag att använda sig av de förslag som presenterades i utredningen Nätt och jämnt vad gäller uppdaterade och anpassade beräkningsmodeller och värden för att komma så nära en realistisk utjämning som möjligt.

Yoomi Renström
Ordförande

Charlotta Haskovec
Verksamhetsledare